

Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації

Комунальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради
«Академія неперервної освіти»

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

1-2 (207-208)/2018

СІЧЕНЬ-ЛЮПІЙ

*Рекомендовано науково-методичною радою
Комунального вищого навчального закладу
Київської обласної ради «Академія неперервної освіти»
(протокол № 2 від 01.03.2018 року)*

Інформаційно-методичний збірник

Спеціалізоване педагогічне видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти»

Передплатний індекс – 02136

Реєстраційне свідоцтво КІ № 424 від 20.12.1999 р.

Матеріали випуску структуровано за розділами: «Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників закладів освіти», «Нова українська школа: початкова освіта», «Інноваційна освітня діяльність».

У розділі I «Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників закладів освіти» уміщено рубрики «Підвищення кваліфікації: 2018/2019 навчальний рік», «Підвищення фахової кваліфікації за дистанційною формою навчання».

Розділ II «Нова українська школа: початкова освіта» презентує рубрики: «Реалізація експерименту регіонального рівня з теми «Розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти», «Науково-методичне супроводження освітнього процесу початкової школи».

Розділ III «Інноваційна освітня діяльність» представляє рубрику «Проект «Філологічний олімп», у якій уміщено інформаційно-аналітичні матеріали про завершення II (концептуально-діагностичного) етапу всеукраїнського експерименту з упровадження науково-педагогічного проекту «Філологічний Олімп».

© Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації, 2018
© Комунальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради
«Академія неперервної освіти», 2018

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК 1-2(207-208), 2018

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	8
1.1 Підвищення кваліфікації: 2018/2019 навчальний рік.....	8
1.1.1 Анонси нових курсів підвищення фахової кваліфікації з проблеми на 2018/2019 навчальний рік.....	8
1.2 Підвищення фахової кваліфікації за дистанційною формою навчання	35
1.2.1 <i>Борбіт А.В.</i> Інструкція щодо використання системи дистанційного навчання T-Learning для слухачів курсів підвищення фахової кваліфікації за дистанційною формою навчання	35
РОЗДІЛ ІІ. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА ...	54
2.1 Реалізація експерименту регіонального рівня з теми «Розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти».....	54
2.1.1 <i>Осадчий І.Г., Шевченко А.М., Дишлева І.М.</i> Психолого-педагогічні аспекти готовності педагогічних працівників до інноваційної освітньої діяльності в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти	54
2.2 Науково-методичне супроводження освітнього процесу початкової школи.....	65
2.2.1 <i>Гудима В.М., Ткаченко Л.П.</i> Методичні рекомендації щодо використання засобів ІКТ в освітньому процесі початкової школи...	65
РОЗДІЛ ІІІ. ІННОВАЦІЙНА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	74
3.1 Проект «Філологічний олімп»	74
3.1.1 <i>Химера Н.В.</i> Проект «Філологічний олімп» крокує Україною: інформаційно-аналітичні матеріали про завершення ІІ (концептуально-діагностичного) етапу всеукраїнського експерименту з упровадження науково-педагогічного проекту «Філологічний Олімп» за січень – листопад 2017 року.....	74

РОЗДІЛ II. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

2.1. Реалізація експерименту регіонального рівня з теми «Розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти»

2.1.1. Психолого-педагогічні аспекти готовності педагогічних працівників до інноваційної освітньої діяльності в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти

І. Г. Осадчий,

ректор КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»,
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник;

А. М. Шевченко,

старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
освіти КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»,
кандидат психологічних наук;

І. М. Дишлева,

доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КВНЗ
КОР «Академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук

З метою розвитку інноваційної готовності педагогічних працівників до реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти було розроблено **програму інноваційної освітньої діяльності з теми «Розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти»** (наказ департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 14 листопада 2017 року № 374).

Метою дослідження є розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення початкової освіти за проектом Державного стандарту початкової загальної освіти.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких **завдань:**

– розроблення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з предметів та курсів початкової школи відповідно до проекту Державного стандарту початкової загальної освіти;

– підготовка вчителів до апробації навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з предметів та курсів початкової школи відповідно до проекту Державного стандарту початкової загальної освіти;

РОЗДІЛ II. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

- забезпечення наставницької підтримки вчителів і моніторингу ефективності результатів експерименту;
- узагальнення результатів експерименту, коригування навчально-методичного забезпечення початкової освіти;
- інформування педагогічної спільноти і громадськості про хід та результати експерименту, підготовка навчально-методичної літератури (посібники, методичні рекомендації тощо).

Важливим напрямом реалізації програми інноваційної діяльності є дослідження психолого-педагогічних аспектів готовності педагогічних працівників до розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти, яке здійснювалося на основі розробленого авторського опитувальника.

У дослідженні взяло участь 98 учителів початкових класів, які є учасниками інноваційної освітньої діяльності регіонального рівня з теми «Розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти».

Учасникам експериментального дослідження було запропоновано оцінити за десятибальною шкалою рівень своєї психологічної та методичної готовності до розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти. Опрацювавши результати, було встановлено, що більшість педагогів оцінюють рівень своєї психологічної готовності на середньому (37,0%) та достатньому (28,4%) рівнях (рис. 1).

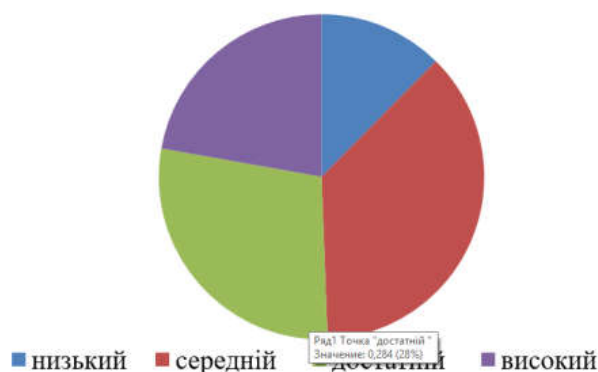

Рис. 1. Рівні психологічної готовності педагогічних працівників до розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти (у % від загальної кількості опитуваних)

РОЗДІЛ II.

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

У той час, 12,4% опитаних оцінили рівень своєї психологічної готовності до розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти як низький, що потребує, на наш погляд, зосередження уваги на організації психологічного супроводження даної категорії педагогічних працівників та плануванню заходів щодо розвитку психологічної готовності учасників до впровадження інноваційної освітньої діяльності. Серед таких заходів варто передбачити наукове консультування учасників інноваційної діяльності, надання методичної допомоги а також роз'яснення мети та завдань реалізації програми інноваційної освітньої діяльності з вищезазначеної проблеми.

Рівень методичної готовності до розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти було оцінено більшістю респондентів (48,2%) на достатньому рівні (рис. 2).

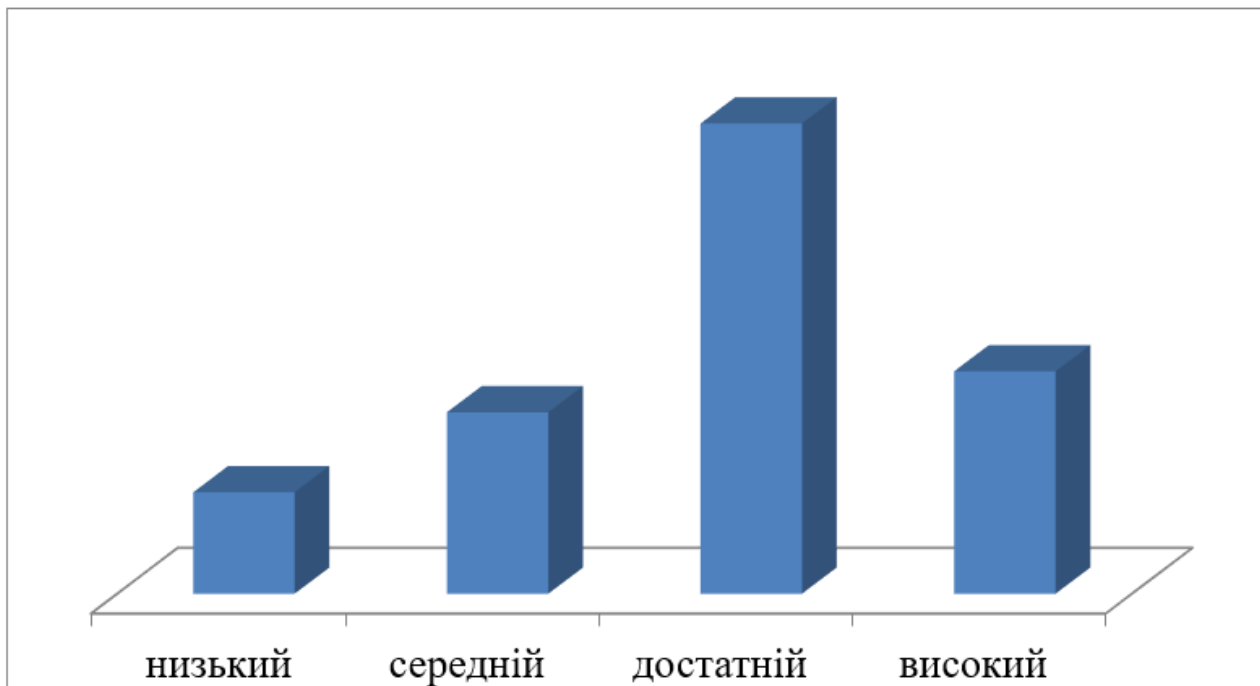

Рис. 2. Рівні методичної готовності педагогічних працівників до розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти (у % від загальної кількості опитуваних)

РОЗДІЛ II.

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Зазвичай, метою методичної роботи в закладі освіти є підвищення рівня педагогічної майстерності вчителя і педагогічного колективу та готовності до роботи за новим Державним стандартами початкової загальної освіти. Тому в закладах освіти, які беруть участь у експерименті, варто передбачити заходи, що сприятимуть підвищенню рівня методичної готовності педагогічних працівників до здійснення інноваційної діяльності. Серед таких заходів можуть бути засідання круглих столів, майстер-класи, відкриті заняття, робота творчих груп та методичних об'єднань тощо.

Важливим у дослідженні психолого-педагогічних аспектів готовності педагогічних працівників до розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти є обізнаність педагогічних працівників стосовно питань реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти.

68,0% респондентів вказали, що мають деякі знання з питань реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти, але вважають їх недостатніми (рис. 3).

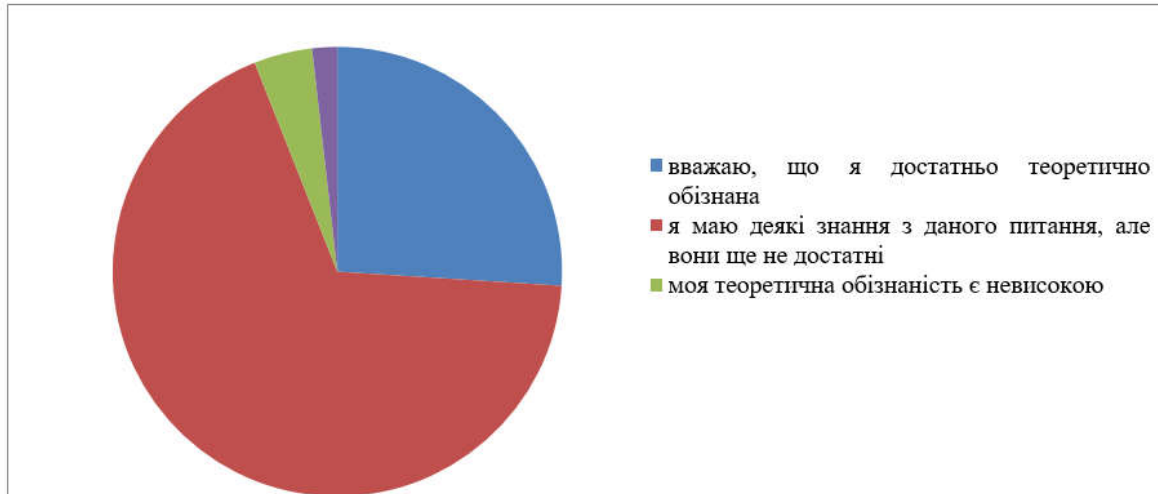

Рис. 3. Обізнаність педагогічних працівників з питань реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти (у % від загальної кількості опитуваних)

З метою популяризації інформації серед педагогічних працівників щодо реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти, вважаємо за необхідне створити інформаційну сторінку в мережі Інтернет для обміну досвідом та матеріалами з теми дослідження між педагогічними працівниками, що беруть участь в експерименті. Інтернет

РОЗДІЛ II.

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

з його можливостями спілкування електронною поштою, участі в чатах, форумах, майстер-класах, тематичних відеоконференціях, вебінарах, семінарах сприяє віртуальному об'єднанню груп людей за інтересами. У мережі створюються професійні об'єднання і спільноти, учасники яких, професійно спілкуючись, мають можливості вдосконалити свої знання, використати їх на практиці, обговорити з колегами ті проблеми, які їх хвилюють.

У ході дослідження з'ясовано, що педагогічні працівники пройшли належну підготовку за різними формами навчання, а саме: методичні семінари, практикуми – 54,2% респондентів, круглі столи – 25,8%, робота в методичних об'єднаннях та творчих групах – 48,5%, робота з науковим керівником – 15,8%, навчання на курсах з проблеми – 32,0%, тренінгові заняття – 44,6%, самоосвітня діяльність – 88,0% респондентів (рис. 4).

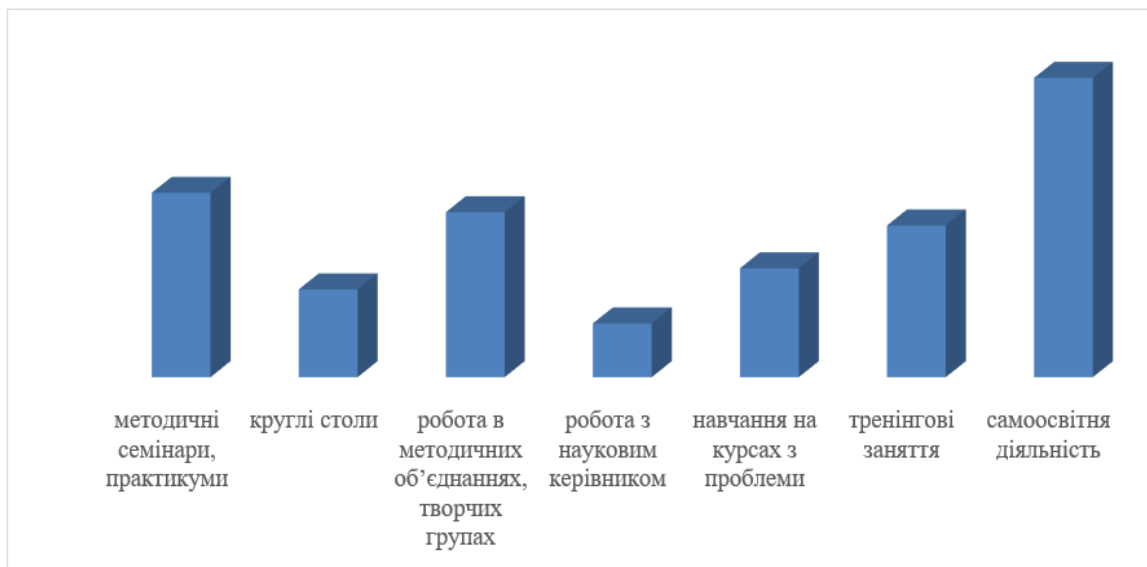

Рис. 4. Кількісний розподіл педагогічних працівників, що пройшли навчання за різними формами з питань розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти (у % від загальної кількості опитуваних)

На виконання програми інноваційної освітньої діяльності регіонального рівня протягом 2017/2018 н.р. на базі КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» регіональними координаторами здійснювалася підготовка педагогічних працівників до започаткування регіонального експерименту з теми «Розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення

РОЗДІЛ II. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти».

Постійний потяг до самовдосконалення, наявність особистісної мети й саморозвиток, оволодіння раціональними прийомами самоосвіти, уміння аналізувати, оцінювати власну діяльність і робити адекватні висновки, активно долучатися до навчання – ось основні компоненти творчого розвитку вчителя, який прагне оволодіти новітніми методиками освітньої діяльності та готовий до розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти.

Необхідно звернути увагу на кількість педагогічних працівників (88,0%), що займаються самоосвітньою діяльністю з розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти.

Самоосвіта педагога є основною формою підвищення педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи. З появою в роботі комп'ютера та Інтернету значно підвищуються можливості педагогічної самоосвіти. З'являються нові теми, цікаві завдання та способи їх розв'язання, нові способи самореалізації, у зв'язку із появою нових засобів самоосвіти: розроблення електронних ресурсів; розроблення дидактичного матеріалу; розроблення навчальних проектів; створення особистої методичної веб-сторінки тощо.

Одним із важливих завдань реалізації інноваційної освітньої діяльності регіонального рівня «Розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти» є створення відповідних умов, зокрема: матеріальних, фінансових, організаційних, психологічних, мотиваційних, розвивальних. Проаналізуємо оцінювання педагогічними працівниками створених умов у закладах освіти, в яких вони реалізують проект Державного стандарту початкової загальної освіти (рис. 5.).

РОЗДІЛ II. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

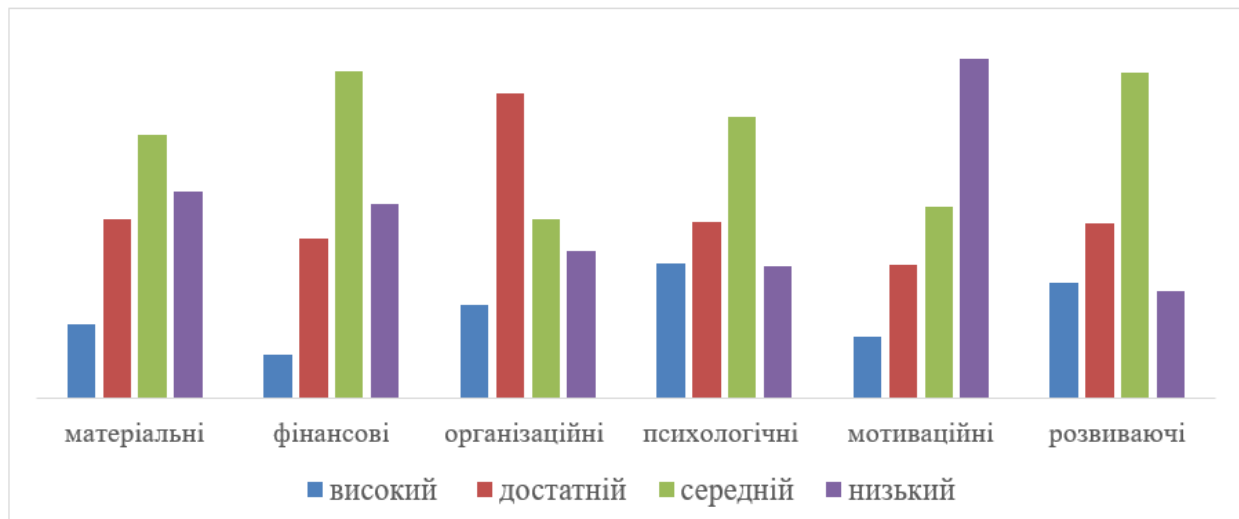

Рис. 5. Кількісний розподіл педагогічних працівників, що пройшли навчання за різними формами з питань розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти (у % від загальної кількості опитуваних)

Як свідчать результати, представлені на рисунку 5, переважна більшість педагогічних працівників оцінила матеріальні умови (матеріально-технічна база) для розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти на середньому (36,4%) і низькому (28,6%) рівнях.

Щодо фінансових умов (фінансова автономія закладів освіти, заробітна плата, преміювання, надбавки за престижність праці педагогічних працівників), то майже половина опитуваних (45,2%) відзначили середній рівень забезпечення фінансових умов у закладах, в яких вони працюють.

Суттєвим, на нашу думку є те, що значна частина опитуваних оцінили організаційні умови на достатньому рівні (42,0%), що дає можливість розробляти та апробувати навчально-методичне забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти в умовах закладів освіти.

Щодо оцінки створених психологічних умов у закладах освіти, то виявлено, що 38,8% педагогів оцінюють психологічні умови на достатньому рівні. Змістова характеристика психологічних умов у закладі освіти пов'язана, як правило, з самопочуттям людини в колективі

РОЗДІЛ II.

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

(настроєм, задоволенням, психологічним комфортом); яке переноситься на їхнє ставлення до праці та інших членів колективу, на міжособистісні та загальні стосунки.

Розвиток мотивації професійного самовдосконалення педагогічних працівників є необхідною умовою формування професійної компетентності, а сама позитивна мотивація професійного самовдосконалення є системоутворювальною складовою готовності до інноваційної освітньої діяльності. Таким чином, мотиваційні умови в закладах освіти учасники опитування оцінили переважно на низькому рівні (46,8%). Тому варто передбачити та використовувати в закладах освіти, що беруть участь у експерименті, різні способи підвищення мотивації педагогічних працівників до здійснення інноваційної діяльності, зокрема:

- економічні способи (премія за підсумками роботи або певного періоду; коштовний подарунок; придбання навчально-методичної літератури, призначення на керівну посаду (головою методичного об'єднання, заступником директора закладу освіти тощо), надання матеріальної допомоги на лікування або для навчання, сприяння в поліпшенні житлових умов тощо);

- творчі способи (доброзичлива предметна розмова з позитивною оцінкою виконаної роботи, усна похвала після відвідування уроку (заняття) або заходу, заохочення до проведення відкритих уроків, авторських семінарів, направлення на різні проблемні семінари й науково-методичні конференції, допомога в узагальненні досвіду, підготовці авторських підручників і посібників, публікацій до друку;

- ресурсні способи (зручний графік відпустки, а також його безперервність, більш компактний (без «вікон») графік роботи, методичні («бібліотечні») години і дні, надання постійного робочого кабінету, додаткового устаткування або нових меблів, створення комфортної робочої обстановки у класі тощо);

- статусні способи (публічна похвала, винесення подяки, нагородження, занесення фотографії на стенд «Лідери в освіті» тощо).

Розвивальні умови (система навчання педагогічних кадрів) оцінена респондентами на середньому рівні (45,0 %), що свідчить про доцільність впровадження різних форм навчання педагогічних працівників для оволодіння навичками розроблення та апробації навчально-методичного

РОЗДІЛ II. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти.

Найбільшими перешкодам в розробленні та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти, на думку опитаних, є такі:

- занадто висока відповідальність за кінцевий результат праці – 68,2% опитуваних;

- надмірне трудове навантаження – 62,4% опитуваних;

- відсутність мотивації праці – 52,2% опитуваних;

- велика кількість учнів у класі – 42,8% опитуваних;

- відсутність часу – 38,6% опитуваних;

- стан втоми й перевтоми – 38,2% опитуваних;

- відсутність або недостатній розвиток дослідницьких умінь – 24,2% опитуваних;

- слабка інформованість про нововведення в освіті – 18,4% опитуваних;

- відсутність підтримки з боку адміністрації школи – 8,6% опитуваних.

Програмою експерименту регіонального рівня «Розроблення та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти» передбачено подолання певної частини визначених педагогічними працівниками перешкод, зокрема, передбачено заходи, які сприятимуть співпраці педагогічного колективу із адміністрацією закладу освіти, здійснення психологічної підтримки та консультування учасників експерименту. Проте, частина виявлених перешкод має глобальний характер (надмірне трудове навантаження, відсутність мотивації праці, велика кількість учнів у класі) і це потребує подальшого дослідження та уникнення виявлених перешкод.

Аналізуючи результати дослідження, було виявлено, що більшість педагогів хотіли б оволодіти сучасними методиками та прийомами навчання молодших школярів (рис 6).

РОЗДІЛ II. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Рис.6. Кількісний розподіл педагогічних працівників, що бажають оволодіти сучасними методичними прийомами навчання молодших школярів (у % від загальної кількості опитуваних)

На запити освітян та з метою інформованості педагогів про нововведення в освіті викладачами кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти» І. М. Дишлевою та А.М. Шевченко розроблено спецкурс «Організація освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства в умовах реалізації Нової української школи», де широко представлено актуальні теми за чотирма змістовими лініями:

– **Організація освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства в умовах реалізації концепції Нової української школи** («Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули Нової української школи»; «Трикутник партнерства: вчителі, батьки, діти»; «Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання»; «Як приручити інтеракцію. Педагогіка партнерства на уроці»);

– **Особливості створення сучасного освітнього середовища в умовах становлення Нової української школи** («Технологія забезпечення організаційної культури на основі впровадження технології партнерства»; «Робота в команді: ключові фактори успіху»; «Лідерство як нова освітня парадигма»; «Технологія управління конфліктами та конфліктними ситуаціями як передумова створення сучасного освітнього середовища»);

РОЗДІЛ II. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

– **Здоров'язбережне освітнє середовище як умова якісної організації освітнього процесу в умовах закладу освіти** («Використання здоров'язбережних технологій у закладі освіти»; «Інтегрований підхід до формування здоров'язбережної компетентності школярів»; «Особливості організації освітнього середовища»);

– **Психолого-педагогічні аспекти розвитку професійної компетентності педагогічних працівників в умовах інноваційних змін** («Розвиток мотиваційної готовності педагогічних працівників до впровадження інноваційних технологій навчання»; «Забезпечення психологічного здоров'я педагогічних працівників в умовах сучасного закладу освіти»; «Розвиток та формування ціннісних орієнтацій особистості на основі впровадження педагогіки партнерства»; «Нова українська школа: інтегроване навчання»).

У процесі навчання за вищезазначеним спецкурсом педагоги зможуть оволодіти сучасними практиками, технологіями, методиками, формами і методами роботи, поглиблюють знання стосовно психолого-педагогічних аспектів розвитку професійної компетентності педагогічних працівників в умовах інноваційних змін.

Ключовими суб'єктами реформи освіти є вчителі, які мають втілити зміни – кожен в окремому класі. Аби підтримати педагогів на цьому шляху розроблено освітні програми курсів підвищення фахової кваліфікації для педагогічних працівників з проблеми «Організація освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства в умовах реалізації концепції Нової української школи» (розробники: А.М. Шевченко, І. М. Дишлева), «Управління розвитком закладу освіти на засадах педагогіки партнерства в умовах реалізації концепції Нової української школи» (розробники: А.М. Шевченко, І. М. Дишлева). Метою освітньої програми курсів є підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності вчителів і керівників закладів освіти щодо реалізації завдань Державного стандарту початкової освіти шляхом опанування новітніми практиками, технологіями, методиками, формами, методами професійної діяльності на засадах інноваційних освітніх підходів.

Отже, ефективність формування готовності педагогічних працівників до інноваційної освітньої діяльності в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти визначається такими показниками: спрямованість педагогічних

РОЗДІЛ II. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОЧАТКОВА ОСВІТА

працівників на інноваційний підхід до навчання і виховання, орієнтація методичних служб на забезпечення індивідуальної траєкторії підготовки педагогів, розроблення та впровадження інноваційних форм і методів методичної роботи, розвиток професійної компетентності педагогічних працівників.

2.2. Науково-методичне супроводження освітнього процесу початкової школи

2.2.1. Методичні рекомендації щодо використання засобів ІКТ в освітньому процесі початкової школи

Гудима В.М.,

методист відділу методики викладання географії, економіки та краєзнавства, викладач кафедри природничо-математичних дисциплін та технологій КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»

Ткаченко Л.П.,

завідувач відділу початкової освіти, викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти»

Одним з напрямів модернізації системи початкової освіти є впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. Сьогодні навчальне заняття ми не можемо уявити без можливості продемонструвати відеофрагмент, прослухати аудіозапис, без презентаційних матеріалів, тестів, схем, цікавого ілюстративного матеріалу, який відсутній у підручнику тощо.

Використання засобів ІКТ дозволяє стимулювати пізнавальну активність молодших школярів, задовольнити потреби і можливості кожної дитини.

Тому комп'ютер стає невід'ємною частиною освітнього середовища. Великі можливості для забезпечення зазначених потреб має програма **PowerPoint**, що входить до пакету Microsoft Office, яка дозволяє створювати презентації з ефектами анімації окремих об'єктів (тексту, фотографій, малюнків), забезпечувати звуковий супровід, демонстрацію відеофрагментів, використання гіперпосилань для зміни визначеної послідовності демонстрації слайдів.

Будь-який метод реалізується за допомогою прийомів. Методичні прийоми – це елементи того чи іншого методу, які відображають окремі